

ՆԱՐԵԿ ՍՐԿ. ԿԻՐԱԿՈՍՅԱՆ

ՀՈԳԵԳԱԼՍՏԱԿԱՆՆԵՐԻ ՓՐԿԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ ՀԱՐՑԵՐԻ ՀՈՒՐՁ

ՀՈԳԵԳԱԼՍՏԱԿԱՆ (պենտեկոստեական կամ հիստոնական) շարժումը բողոքականության ճյուղավորումներից մեկն է, որն իր արմատներով հասնում է Ի դ. սկզբներին Թուփեքայում, Կանզասում սկսված կրոնական գործընթացին: Բողոքական հարանվանությունների շարքում հոգեգալստական շարժումն աշխարհի ամենամեծ եւ արագորեն աճող կրոնական հոսանքն է¹:

Հոգեգալստական աստվածաբանությունը մեծավ մասամբ իրենից ներկայացնում է ավանդական բողոքականության դավանաբանական հայացքների համադրումը: Այս հայացքների մեջ առավել յուրահատուկ են ընդհանրական եւ անձնական փրկության վարդապետությունները:

Ընդհանրական փրկություն. Մարդաբանությանը վերաբերող հարցերում հոգեգալստականներն ունեն բավականին ազատական հայացքներ: Նրանք պատրաստ են ճանաչել Աստվածաշնչի վրա հիմնված մարդու ինչպես եռամասնյա, այնպես էլ երկմասնյա կառուցվածքի գաղափարը, սակայն առավելությունը տրվում է այն ուսմունքին, որն իրենք անվանվում են մոնիզմ²: Սույն եզրույթն ունի բացառապես մարդաբանական իմաստ, ըստ որի՝ մարդն ընկալվում է որպես մի ամբողջություն: Այնպիսի հասկացություններ, ինչպիսիք են՝ «հոգի», «շունչ», «մարմին», վերոնշյալ համատեքստում ստանում են մարդու բնությանը վերաբերող զանազան հայեցակետեր: Այսպես, օրինակ՝ Թիմոթի Մունյոն նշում է. «Մարդու մեղավոր բնության մասին աստվածաշնչյան ուսուցումն իր մեջ ներառում է մարդուն ամբողջությամբ եւ ոչ թե նրա առանձին մասերը»³: Հո-

¹ J. MANDRYK, Operation World: The Definitive Prayer Guide to Every Nation, USA, 2010.

² Monism — (հունարեն μόνος – մեկ, միակ) փիլիսոփայական համակարգ է, ըստ որի՝ ֆիզիկական եւ հոգեկան բոլոր երեւույթները, նյութը (մատերիա) եւ ոգին ծագում են մեկ սկզբունքից: Կարող է լինել իդեալիստական մոնիզմ (հիմքը ոգին), մատերիալիստական մոնիզմ (հիմքը՝ մատերիան): Հակադրվում է դուալիզմին: Գիտական սոցիալիզմի (համայնավարություն) հիմքը մատերիալիստական մոնիզմն է:

³ T. MUNYON, The Creation of the Universe and Humankind. An answer to the Pentecostal Systematic theology of the assemblies of God, Missouri, 1994.

գեգալստական աստվածաբանները սովորաբար մատնացույց են անում մոնիստական մոտեցումը պահանջող երկու նպատակ.

1. Յույց տալ, որ մարդու բնության մասերից մեկի փոփոխությունն ազդում է ամբողջական մարդ արարածի վրա,

2. Փրկության վերաբերյալ աստվածաշնչյան ըմբռնումը դիտարկել մարդու ամբողջական բնության մեջ՝ ի հակակշիռ անտիկ փիլիսոփայության փոխառնված այն տեսակետի, որը մարդու մարմինը դիտարկում էր որպես «հոգու զնդան»:

Համաձայն հոգեգալստականների ուսմունքի՝ Աստված ստեղծել է տիեզերքը, որպեսզի մարդու հետ հարաբերվի հավիտենականության մեջ: Այսպիսով՝ մարդկության ծագումն աղբյուրում է աստվածային կամքի դրսևորման հետ: Հոգեգալստականները, հակված լինելով Ս. Գրքի տառացի ընկալմանը, ձգտում են զերծ մնալ տիեզերքի եւ մարդու արարմանը վերաբերող հարցերի քննարկումից, քանի որ Աստվածաշունչը չի տալիս նշված խնդրի ուղղակի եւ հստակ լուծում:

Համաձայն Ս. Գրքի՝ մարդն ստեղծվել է Աստծու պատկերով եւ նմանությանմբ (Ծննդ. Ա. 26): Հոգեգալստականները, մեկնաբանելով աստվածաշնչյան սույն տեղին, նշում են, որ Աստծու պատկերը Նրա էության արտացոլանքն է մարդկային բնության մեջ, որն առկա է մեր մեջ երկու ձևով՝ բնական եւ բարոյական, բայց ոչ ֆիզիկական: Այս վերջին ընկալումով նրանք ակնհայտորեն ընդգծում են, որ մերժում են Աստծու պատկերի արտացոլանքը ֆիզիկական մարմնի մեջ:

Բնական պատկերը ենթադրում է օժտվածություն այնպիսի հատկություններով, ինչպիսիք են բանականությունը, գիտակցությունը, կամքը: Թվարկվածները բնորոշ են նաեւ Աստծուն: Բարոյական պատկերը, որով մենք կարող ենք մարդել մեր ուժերը որոշումներ կայացնելիս, իր մեջ ներառում է կամքը եւ ազատությունը⁴: Այսպիսով՝ բարոյական պատկերը ենթադրում է ազատ կամքի դրսևորում եւ ինքնագիտակցություն, որն ամբողջության մեջ մարդուն ինքնակողմնորոշման հնարավորություն է տալիս Աստծու հետ հարաբերության մեջ: Այլ կերպ ասած՝ բարոյական պատկերը հենց այն հնարավորությունն է, որը թույլ է տալիս վարվել բարոյապես, եւ հենց այդ հնարավորությունն է կարելի դարձնում Աստծու պատվիրանների կատարումը:

⁴ О. КОРЫТКО, Сотериология пятидесятников, <https://www.portal-slovo.ru/theology/44335.php>, 07.11.2018.

Ի տարբերություն Աստծու պատկերի՝ նմանությունը, ըստ հոգեգալստական աստվածաբանների, մարդու մեջ դրված այն ծիլն է, որը ձգտում է կատարելության: Այս հատկությամբ օժտված են եղել Ադամն ու Եւան, բայց նրանք չեն կարողացել ամբողջությամբ օգտագործել իրենց տրված հնարավորությունը եւ մեղք գործելով ընկել են սատանայի իշխանության տակ⁵:

Հոգեգալստականները մեղքի առաջացումը մեկնաբանում են Ծննդոց դրքի Բ. գլխի լույսի ներքո որպես Աստծու կամքին չհնազանդվելու հետեւանք: Մեղքի բնույթի ընկալումը դուրս է հանվում Հովհաննես առաքյալի առաջին ընդհանրական թղթից. «Ամենայն որ զմեղս գործէ, նա եւ զանօրէնութիւն առնէ, եւ ինքն իսկ մեղքն անօրէնութիւն է» (Ա. Յովհ. Գ. 4): Վերոբերյալ հատվածից հետեւություն կատարելով՝ հոգեգալստական աստվածաբանները նշում են, որ ինչպիսին էլ լինի մեղքը, այն Աստծու Օրենքի խախտում է: Եթե խնդրին նայենք վերացականորեն, ապա չարը ավելի շատ վերաբերմունքի հարց է, քան առարկա: Նրանք Ս. Գրքում ներկայացված մեղանշման պատմությունը հասկանում են բառացի. Սատանան օձի կերպարանքով գայթակղել է Եւային՝ ներշնչելով նրան այն միտքը, որ պետք է միայն սեփական անձին ծառայելու հնարավորությունը գործածել եւ ոչ թե Աստծուն ծառայելուն: Այնուհետեւ Եւան Ադամին տարավ նույն ճանապարհով, որով ինքը գնաց: Այս պատճառով Սատանան լրիվ իշխանություն ստացավ երկրի եւ մարդու վրա: Այս ամենը եղավ մարդու ազատ կամքով՝ Աստծու Օրենքի խախտմամբ. Ադամն ու Եւան խախտեցին Աստծու պատվիրանը՝ հավատալով օձի գայթակղիչ խոսքերին: Ադամը հնազանդվեց Սատանային՝ իր կամքը նրան ենթարկելով, եւ դրա հետեւանքը եղավ Աստծու հետ հարաբերության խզումը: Մարդը ոչ միայն դարձավ Սատանայի ծառա, այլեւ իր անձը եւ ամբողջ երկիրը հանձնեց նրան:

Աստծու սրբությունը, որն աշխարհում դրսեւորվում է որպես արդարություն, ինչպես նաեւ որպես ատելություն մեղքի (չարի) եւ օրհնություն բարու նկատմամբ, Աստծուց պահանջում էր նախեւառաջ հանցագործներին պատժել, այնուհետեւ փոխհատուցել Աստծու մեծությանն ու սրբությանը հասցված վնասը: Մեղքը, որը տարածվեց առաջին մարդու վրա, փոխանցվեց նաեւ նրանց ժառանգներին, այսինքն՝ ամբողջ մարդկությանը՝ համաձայն հասարակական այն սկզբունքի՝ ըստ որի

⁵ О. КОРЫТКО, Сотериология пятидесятников, <https://www.portal-slovo.ru/theology/44335.php>, 08.13.2018.

պարտապանի զավակները կրում են իրենց ծնողների ստանձնած պատասխանատվությունը: Սրա համար որպես իրավաբանական հիմք ծառայում է Ուխտը, որն Աստված կնքել է Ադամի հետ: Հետաքրքիր է, որ այս Ուխտի վերաբերյալ առկա է միայն մի պատկեր Օսիա մարգարեի գրքում. «Եւ նոքա եղեն իբրեւ զմարդ ոք որ անցանէ զուխտիւ» (Օս. Զ. 7): Տեսականորեն Ադամի հավատարմությունը Տիրոջ հետ կնքված Ուխտին կբերեր նրա եւ զավակների բարգավաճմանը, սակայն Ուխտի խախտումը հանգեցրեց հակառակին:

Այսպիսով՝ Ադամի հանցագործությունը խզեց Աստծու հետ միությունը՝ առանց որի նա չէր կարող հեռու մնալ մեղքից եւ լինել սրբության մեջ: Այսինքն՝ առաջին մարդկանց մեղանշումը խեղաթյուրեց ողջ մարդկային բնությունը: Մարդու մեղանշումն իր սեփական ընտրության հետեւանքն էր, սակայն Աստված, լինելով ամենատես, աշխարհի արարումից առաջ սահմանել էր որոշակի միջոցներ, որոնցով հնարավոր է վերականգնել մարդկային բնության վնասվածքը:

Մինչ Փրկչի աշխարհ գալը Աստծու հետ հաշտությունը կատարվում էր Հին Կտակարանի փորձառությունամբ՝ զոհաբերությունամբ, որը կապված էր Օրենքի հետ: Ըստ նշված միջոցի՝ մարդկանց մեղքերը դրվում էին անմեղ կենդանիների վրա, որով կենդանին ստանում էր որոշակի խորհրդապաշտական արժեք, եւ Աստված, ընդունելով զոհին, պատասխանատվության չէր ենթարկում մարդուն: Սակայն այս միջոցը խիստ սահմանափակ էր եւ ժամանակավոր: Սահմանափակ, որովհետեւ սրբում էր միայն մեկ մարդու մեղքը (կամ մարդկանց խմբի. օր՝ Իսրայելի ազգի), ընդ որում, միայն անձնապես կատարած մեղքը, ներառյալ առաջին մեղքը, իսկ ժամանակավոր, որովհետեւ ուժ ուներ միայն մինչեւ Քրիստոսի կատարած զոհաբերությունը: Հինկտակարանային զոհաբերությունների անկատարությունը, ըստ Պողոս առաքյալի (Եբր. է. 27-28), փաստվում է նաեւ նրանով, որ դրանք հաճախակի են կրկնվում: Ամբողջական հաղթանակի եւ մեղքի վրա վերջնական իշխանության, Աստծու հետ խզված հարաբերության վերականգնման համար անհրաժեշտ եղան Փրկչի մարդեղացումն ու չարչարանքները, որոնք պսակվեցին Նրա հարությունը:

Քավությունը՝ գործված Տեր եւ Փրկիչ Հիսուս Քրիստոսով, հասկացվում է ընդհանուր իրավաբանական համակարգի հետ հարաբերակցության մեջ: Հիսունականներն ունեն իրենց յուրահատուկ մոտեցումներն այս դրույթին.

1. Փրկչին նրանք ընկալում են որպես մեկը, ով փոխարինում է Աստծու արդար ցասումը,

2. Քրիստոսի զոհաբերությունը նույնացվում է Հոր ողորմածությունից,

3. Քավության ուղղակի հետեւանք պետք է համարել Աստծու եւ մարդու հաշտեցումը:

Հոգեգալստական հայտնի աստվածաբան Յոնգի Չոն քավության մասին գրում է. «Աստծու համար Սատանայից ստրկացված մարդկային տեսակին փրկելու միակ միջոցը այնպիսի ճանապարհ գտնելն էր, որի օգնությամբ Նա կկարողանար օրինավոր հիմքի վրա ներել առաջին մեղքը եւ մարդկանց անձնական մեղքերը»⁶: Այդ «օրինավոր հիմքը» Աստծու Որդու չարչարանքն ու մահն է. «Ծնվելով Մարիամից՝ Հիսուս աշխարհ եկավ առանց նախնական մեղքի: Նա Իր կյանքն ապրեց առանց մեղքի: Լինելով կատարյալ՝ Նա կատարյալ օրինակ եղավ մեղավոր մարդու համար: Լինելով արդար՝ Նա խաչվեց անարդարների համար եւ երեք օրից հարություն առավ մեռելներից: Իր մահով նա վճարեց նաեւ մեր նախնական մեղքի համար, ինչպես նաեւ այն մեղքերի համար, որոնք մենք գործել ենք անձնապես»⁷: Այսպիսով՝ քանի որ մարդկային մեղքերի համար ամբողջությամբ վճարված է Աստծուն, ապա վերականգնվում են Տիրոջ եւ մարդու բարի հարաբերությունները, այլ կերպ ասած՝ մարդը նորից իր վրա կարող է զգալ Աստծու ողորմածությունը. «Քրիստոսի կատարած աշխատանքը մեզ է վերադարձնում առ Աստված խոնարհումն ու Աստծու ողորմածությունը»⁸:

Հասկանալի է, որ տվյալ պարագայում գերակշռող իմաստն ստանում է Աստվածամարդու մահը՝ ի վնաս նրա մարդեղացման եւ քավության իմաստների եւ նույնիսկ Հարության, որն, իմիջիայլոց, հայտարարվում է բացեիբաց. «Քրիստոնեությունն իր ամբողջական արտահայտությունը գտնում է ոչ թե իր հիմնադրի կյանքի եւ վարդապետության մեջ, որքան էլ որ դրանք կարեւոր լինեն, այլ Նրա մահվան»⁹:

Այսպիսով՝ ամփոփելով հոգեգալստականների քավության վարդապետությունը՝ կարելի է ասել, որ նրանք Քրիստոսի գործողությունների մեջ նախեւառաջ տեսնում են Հորը վճարված փրկագին՝ մարդկանց

⁶ DAVID YONGGI CHO, The Holy Spirit, My Senior Partner, USA, 1989, p. 22.

⁷ Անդ:

⁸ Անդ:

⁹ Անդ:

գործած մեղքերի համար: Փրկչի այս արարքը թույլ է տալիս, որ Հոր արդար ցասումը բավարարվի, եւ Հայրը ների բոլորի եւ յուրաքանչյուրի գործած մեղքերը՝ սկսած Ադամից: Հոգեգալստականների համար այսպիսի մեծ զոհաբերության անհրաժեշտությունը բխում է օրինական հարաբերություններից, որ գոյություն ունեն Աստծու եւ մարդու մեջ: Որպեսզի մարդը փրկվի, Աստված պետք է իրավաբանական տեսանկյունից բավարար փաստեր գտնի՝ իր եւ իր ստեղծածի միջեւ առաջ եկած խնդիրը լուծելու համար, ինչն էլ արվեց շնորհիվ Գողգոթայի Զոհաբերության:

Անձնական փրկություն. Մարդու հիմնական առաքելությունը Քրիստոսին որպես սեփական Փրկիչ ընդունելն է: Դրանով մարդն Աստծու առաջ բացում է իր սրտի դռները, որպեսզի Նա արդարացնի մեզ մեր մեղքերից եւ վերականգնի իր հետ եղած այն հաղորդակցությունը, որը կար Եդեմի պարտեզում: Հոգեգալստականների պատկերացումների համաձայն՝ Փրկությունը Աստծու ողորմածության արդյունք է: Այն մի ակնթարթում տեղի է ունենում այն մարդկանց կյանքում, որոնք խեղապես փնտրում եւ հավատում են Աստծուն: Հավատքով լցվելը հնարվոր է միայն Ս. Հոգու ներշնչումով, որը գործում է Ս. Գիրքը կարդալիս կամ լսելիս: Նշված պատկերացումը հիմնվում է Պողոս առաքյալի խոսքերի վրա. «Ապա ուրեմն հաւատք ի լսելոյ են, եւ լուր ի բանէն Քրիստոսի» (Հռ. Ժ. 17)¹⁰:

Փրկության համար հիմնարար հասկացություններ են սեփական մեղքերի գիտակցումն ու խորասուզումը դրանց մեջ, համոզվածությունը, որ Քրիստոս է մարդու իրական Փրկիչը, որ Նա Գողգոթայում չարչարվել է մեր փոխարեն, որով էլ ամբողջությամբ քավել է մեր մեղքերը:

Ըստ հոգեգալստականների՝ փրկության գործընթացի տրամաբանական հետեւանքներն են վերածնունդը, արդարացումը, որդեգրությունն ու կայունությունը:

Վերածնունդը Ս. Հոգու ակնթարթային գործողության արդյունքն է, երբ Նա վերականգնում է մարդու բնությունը: Դա հենց այն վերստին ծնվելն է, որի մասին Քրիստոս խոսեց Նիկոդեմոսի հետ (Յովհ. Գ. 3): Մարդն այստեղ ավելին չէ, քան կրավորական նյութը: Վերածնունդն աստվածճանաչության սկիզբն է:

Արդարացում հասկացությունն աստվածաբանության մեջ է մտել իրավագիտությունից: Սա դատական եզրույթ է, որով մարդը հայտարարվում

¹⁰ О. КОРЫТКО, Сотериология пятидесятников, <https://www.portal-slovo.ru/theology/44335.php>, 10.11.2018.

է անմեղ, իսկ քրիստոնյայի դեպքում այն նշանակում է, որ Աստված դրսեւորում է իր արդարադատութիւնը մեր օգտին եւ այդպիսով մեզ արդարացնում:

Որդեգրութիւնը Աստծու հետ որակապէս նոր հարաբերութիւնների հաստատում է: Եզրույթն ունի նաեւ իրավաբանական նշանակութիւն այն պատճառով, որ մարդկային հասարակութեան մեջ որդեգրվողին շնորհվում են բոլոր իրավունքներն ու արտոնութիւնները, որոնք ունի որդեգրողը: Կրոնական առումով եզրի իմաստը հստակորեն ձեւակերպվում է եբրայեցիներին ուղղված թղթի Բ. գլխում. «Զի որ սրբէն եւ որ սրբին՝ ի միոջէ էին ամենեքեան, վասն որոյ ոչ ամօթ համարի եղբարս անուանել զնոսա» (Եբր. Բ. 11):

Փրկութեան վերջին կետը ջրով մկրտութիւնն է: Այն իրենից ներկայացնում է մկրտվողի հրապարակային հավատքի խոստովանութիւն, որն է՝ «Զբարւոք մտաց հանդէս առ Աստուած» (Ա. Պետր. Գ. 21): Հոգեգալստականները ժխտում են մկրտութեան մեջ որեւէ խորհրդաբանութեան առկայութիւն եւ մկրտութեանը տալիս են խորհրդանշական իմաստ: Մկրտութիւնը, նրանց պատկերացմամբ, հոգեւոր կյանքի նոր սկիզբ է: Քանի որ մանուկները նշված բոլոր պահանջները չեն կարող բավարարել, հոգեգալստականները կտրականապէս դեմ են մանկամկրտութեան:

Նկատի ունենալով, որ հոգեգալստականների համար փրկութիւնն ակնթարթային գործընթաց է, իսկ ջրով մկրտութիւնը զուտ դրա հաստատումը՝ այն չի կարող որեւէ նշանակալի բան մտցնել մարդու կյանքում: Հոգեգալստականները համոզված են, որ իրենք մեղքերի թողութիւն եւ փրկութիւն ստանում են այն ժամանակ, երբ զղջում են եւ ընդունում Ավետարանը: Պետք է ձգտել որքան հնարավոր է շուտ մկրտվել ջրով, քանի որ այն համարվում է ներքին փրկութեան տեսանելի ապացոյց: Բայց սրանից պետք է հետեւութիւն անել, որ առանց ջրով մկրտվելու անհնար է ստանալ մեղքերի թողութիւն եւ Ս. Հոգուց մկրտութիւն. սա կնշանակի դուրս գալ Ս. Գրքի ուսուցման դեմ: Նմանատիպ մոտեցումը բացառում է մկրտութեան վերաբերյալ Քրիստոսի հաստատած ողջամիտ բացատրութեան հնարավորութիւնը հենց միայն այնքանով, որ հոգեգալստականները մկրտութեանը մասնակից են դարձնում միայն մեծահասակներին:

РЕЗЮМЕ

Со времени основания христианской Церкви ее внутренний покой нарушался различными способами, как внешними еретическими направлениями, так и различными раскольническими движениями, которые брали свое начало в Церкви. Они появлялись особенно в странах, которые политически, экономически и религиозно были нестабильны. Секты так же стары, как и Церковь, то есть их существование было обусловлено существованием Церкви, от которой они постоянно питались и искажали Ее православное учение. В основном проповедуемый ими Христос не имеет ничего общего с понятием православного понимания. Они представляют «Своего Христа»; каждый Пятидесятник, согласно его собственному восприятию, основывается на «положениях», которые не имеют библейской основы. Мы убеждены, что лучший способ бороться с любой сектой — это осведомление людей, благодаря чему мы сможем уберечь от этой поглощающей ловушки.

SUMMARY

Since the foundation of the Christian Church, her inner peace was disturbed in various ways, both by external heretical movements and by various schisms that originated inside the Church. They appeared especially in countries that were politically, economically and religiously unstable. Sects are as old as the Church, i.e. their existence was determined by the existence of the Church: they kept being nourished by the Church and distorting her Orthodox teachings. Basically, the Christ they preach has nothing to do with the Orthodox concept. They represent “Their Christ”: each Pentecostal, according to his/her own perception, relies on “provisions” that have no biblical basis. We are convinced that the best way to fight against any sect is to make ignorant people informed and to keep them out of the paws of that absorbing trap.

